

SLACHTOFFERS VAN ZEDENMISDRIJVEN

Een verkenning van de
overwegingen voor contact
met politie en/of hulpverlening
- samenvatting -

SLACHTOFFERS VAN ZEDENMISDRIJVEN

Een verkenning van de overwegingen
voor contact met politie en/of
hulpverlening

- samenvatting -

Auteurs:
Lianne Bertling MSc
Annemieke Mack MSc
Hanna Vonk MSc
Dr. Maartje Timmermans

Regioplan Beleidsonderzoek
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
www.regioplan.nl

Amsterdam, juli 2017
Publicatienr. 16098

© 2017; Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WODC.

SAMENVATTING

Aanleiding onderzoek

De aangiftebereidheid van slachtoffers verschilt erg per type delict (Van de Wijer & Bernasco, 2016; Tolsma, 2011). Het percentage slachtoffers van zedenmisdrijven dat aangifte doet, is behoorlijk laag in Nederland, gemiddeld zestien procent volgens De Haas (2012). Er bestaan bovendien aanwijzingen dat de aangiftebereidheid van slachtoffers van zedenmisdrijven de laatste jaren is afgenomen. In 2015 gaf toenmalig minister van der Steur naar aanleiding van Kamervragen aan het van belang te vinden mogelijke drempels om aangifte te doen te verlagen. Een relevant streven, juist omdat het in het geval van zedenslachtoffers verhoudingsgewijs vaak om daders gaat met wie het slachtoffer bekend is (De Haas, 2012) en het doen van aangifte in deze gevallen nog minder voorkomt (Ceelen et al., 2016; Wolitzky-Taylor et al., 2011; Larsen et al., 2015; Allen, 2007; Fisher et al., 2003; Koss, Dinero, Seibel & Cox, 1988). Onderzoek naar specifieke overwegingen van slachtoffers in het besluit om wel of geen contact met politie en/of hulpverlening te zoeken is nauwelijks beschikbaar. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft Regioplan opdracht gegeven een verkennend onderzoek uit te voeren naar de factoren en overwegingen die een rol spelen bij **volwassen** slachtoffers van zedenmisdrijven om het delict wel of niet te melden bij de politie, wel of geen aangifte te doen van het delict en de keuze om wel of geen hulp te zoeken. Parallel aan dit onderzoek voert de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen een monitor uit naar de doorstroom van zaken van seksueel geweld tegen kinderen in de justitiële keten.

De volgende vragen stonden in dit onderzoek centraal:

1. Welke factoren bepalen of het slachtoffer contact opneemt met politie en/of hulpverleners?
2. Welk behoeften hebben slachtoffers na een zedenmisdrijf en welke contacten hebben zij op welk moment?
3. Welke overwegingen maken slachtoffers ten aanzien van contact zoeken met politie en/of hulpverlening?
4. Hoe ervaren zij het proces bij de politie na het incident?

Methoden

Om zo goed mogelijk antwoord te geven op deze vragen zijn in het onderzoek verschillende bronnen geraadpleegd. Naast het uitvoeren van een beknopte internationale **literatuurstudie** zijn geanonimiseerde **registraties** van de Nationale Politie en Stichting Blauwe Maan geanalyseerd. Verder hebben in totaal **dertig slachtoffers** van zedenmisdrijven meegewerkt aan een telefonisch **interview**, allen vrouwen, waarvan achtentwintig contact hebben gezocht met hulpverlening en achttien met de politie (8 alleen melding, 10 ook aangifte). De meeste respondenten zijn van Nederlandse afkomst, middelbaar

of hoger opgeleid en op jongvolwassen leeftijd slachtoffer geworden van een zedenmisdrif. Negentien respondenten zijn meerdere malen slachtoffer geworden van een zedendelict, bij dertien respondenten betrof het langdurig misbruik. Verkrachting is het meest voorkomende delict bij de respondenten. In vier gevallen was de dader een onbekende van het slachtoffer. Voor de meeste respondenten is het besproken (en meest recente) delict vijf jaar of langer geleden. Tot slot is via **interviews** input verkregen van vijftien **professionals** werkzaam in de (eerste- of tweedelijns) psychosociale hulpverlening, juridische hulpverlening, bij de zedenpolitie en het OM.

Beperkingen onderzoek

De twee belangrijkste bronnen voor het onderzoek, interviews met zeden-slachtoffers en registraties van instanties, leverden in de praktijk minder op dan van tevoren beoogd. Zo werden beduidend minder slachtoffers bereikt dan beoogd (30 in plaats van 60). De slachtoffers die we interviewden waren bovendien allemaal vrouw, relatief jong en hoog opgeleid en van Nederlandse afkomst. De beoogde slachtofferregistraties van instanties bleken in beperkte mate beschikbaar of van onvoldoende kwaliteit voor de doeleinden van dit onderzoek. Aanvankelijk werd voorgenomen verschillende groepen slachtoffers die wel/geen contact zoeken met hulpverlening en politie op grond van hun kenmerken te onderscheiden. Echter, noch de interviews met slachtoffers noch de registraties leverden voldoende mogelijkheden op om deze groepen (statistisch) met elkaar te vergelijken. Het huidige onderzoek moet vanwege de genoemde beperkingen worden gezien als een eerste verkenning van mogelijke belemmeringen voor het doen van aangifte of zoeken van hulpverlening bij zedendelicten.

Resultaten

Factoren in relatie tot aangifte en hulpverlening

Uit de beknopte literatuurstudie blijkt dat kenmerken van het delict een belangrijke rol spelen in de overweging van slachtoffers om wel of geen aangifte te doen en hulpverlening te zoeken. Zo blijkt dat slachtoffers van verkrachting verhoudingsgewijs vaker aangifte doen dan slachtoffers van andere typen zedenmisdriften; wordt vaker aangifte gedaan en (medische/formele) hulp gezocht als slachtoffers verwondingen opliepen, hevige angst hebben ervaren of als sprake was van (dreiging met) wapengebruik. De resultaten op basis van de interviews met slachtoffers sluiten hierbij aan.

Verschillende studies tonen aan dat slachtoffers van seksueel geweld vaker aangifte doen en medische/formele hulp zoeken als de dader een vreemde is. Volgens de geïnterviewde professionals is het moeilijker voor slachtoffers om aangifte te doen en hulp te zoeken wanneer de dader een intieme partner is. Daarnaast zoeken vrouwelijke slachtoffers en slachtoffers die bang zijn voor besmetting met een soa blijkens de literatuur vaker contact met politie en (medische) hulp dan hun tegenpolen. Geïnterviewde professionals bevestigen

de behoefte van slachtoffers aan medisch onderzoek om besmetting met een soa na te gaan.

Slachtoffers die tijdens het delict onder invloed waren van alcohol- en/of drugs worden in de literatuur specifiek in verband gebracht met de keuze om geen aangifte te doen. Redenen om geen hulp te zoeken verschillen tussen slachtoffers uit etnische minderheids- en meerderheidsgroepen, onder andere vanwege cultuurgebonden belemmeringen in het zoeken van hulp. Daarnaast suggereren enkele studies dat slachtoffers uit etnische minderheidsgroepen minder vaak hulp zoeken na seksueel geweld dan slachtoffers uit etnische meerderheidsgroepen. In andere studies wordt dit beeld niet bevestigd.

Het hebben van kinderen en symptomen van posttraumatische stress worden in de literatuur specifiek in verband gebracht met de keuze om professionele hulp (psychologisch en/of medisch) te zoeken. Dit beeld zien we tevens terugkomen in de interviews met slachtoffers. Daarnaast blijkt uit de literatuur dat stedelingen en oudere slachtoffers (boven de 45 jaar) vaker aangifte doen dan hun tegenpolen.

Behoeften slachtoffers direct na het zedenmisdrijf

Blijkens de interviews met slachtoffers verschillen de behoeften direct na het delict: sommigen willen alleen zijn, anderen willen juist mensen om zich heen hebben. De meeste slachtoffers willen graag hun verhaal kwijt en hebben er behoefte aan geloofd te worden. Daarnaast is er behoefte aan veiligheid en rust. Ook de geïnterviewde professionals merken dat veel slachtoffers behoefte hebben aan veiligheid en erkenning. Daarnaast wijzen zij op praktische behoeften van slachtoffers, zoals een douche en schone kleding na het delict en wegwijs worden gemaakt in de bestaande routes naar hulpverlening.

Overwegingen wel/geen contact met politie en hulpverlening

Blijkens de interviews met slachtoffers is de behoefte aan informatie over het doen van aangifte een eerste overweging om naar de politie te stappen. Zowel slachtoffers als professionals stellen dat behoefte aan vergelding een belangrijke reden vormt om daadwerkelijk aangifte te doen (met name wanneer de dader een onbekende is van het slachtoffer). Daarnaast willen slachtoffers door middel van aangifte voorkomen dat de dader nog meer slachtoffers maakt. Wanneer de dader uit de relationele- of familiesfeer komt is stoppen van het (langdurig) seksueel geweld reden om aangifte te doen. Andere redenen voor het doen van aangifte zijn schade verhalen op de dader (interviews professionals) en verder kunnen gaan in het verwerkingsproces (interviews slachtoffers). Tot slot wijzen zowel de literatuur als de interviews met slachtoffers en professionals uit dat aanmoediging vanuit de omgeving de aangiftebereidheid van slachtoffers vergroot.

De interviews met slachtoffers en professionals laten zien dat de inschatting van de haalbaarheid van de zaak (bewijs) een belangrijke factor is in het

besluit van slachtoffers om geen aangifte te doen (gebrek aan bewijs of getuigen en een ontkennende dader vormen zodoende een belemmering). Daarmee samenhangend stellen professionals dat het strafproces (van aangifte tot en met een eventuele zitting en uitspraak) vaak een grote belasting vormt voor slachtoffers, terwijl er geen garantie is dat het tot een vervolging en straf zal leiden. Ook wanneer de aangifte wel tot bestraffing leidt, vinden sommige slachtoffers de belasting van het strafproces alsnog te hoog in verhouding tot de zwaarte van de straf. Een andere reden waarom slachtoffers niet overgaan tot het doen van aangifte is dat de inhoud van het informatief gesprek tot andere inzichten leidt waardoor men beslist geen aangifte te doen. Verder kunnen angst voor de negatieve gevolgen van aangifte (de reactie vanuit de omgeving, niet geloofd worden, wraak van de dader), schaamte, schuldgevoelens en gebrek aan vertrouwen in de politie en/of onvoldoende kennis over de te doorlopen procedure belemmeringen vormen om aangifte te doen (o.b.v. interviews slachtoffers, interviews professionals en literatuur).

Eén van de belangrijkste redenen voor slachtoffers om contact te zoeken met (psychische) hulpverlening is dat zij op een bepaald moment té veel last ervaren van het zedendelict. De reden dat slachtoffers op zoek gaan naar juridische hulp is gelegen in het feit dat ze advies willen over wat voor stappen ze kunnen ondernemen en/of wat ze (mogelijk) te wachten staat in het strafrechtelijke traject. Gevoelens als schaamte of angst (voor wraak van de dader of om niet geloofd te worden) en de neiging om herinneringen aan de gebeurtenis(sen) te vermijden omdat het zou kunnen leiden tot meer psychische pijn, kunnen het zoeken van hulp belemmeren.

Ervaringen slachtoffers in contact met politie

De zedenmisdrijven waarover de respondenten in de interviews spraken, vonden over het algemeen langere tijd geleden plaats. Hoewel onbekend is wanneer respondenten contact met politie opnamen naar aanleiding van het zedenmisdrijf, is dit vermoedelijk niet recentelijk geweest. Juist in de afgelopen twee jaar hebben zich verschillende ontwikkelingen voorgedaan in de werkprocessen van de zedenpolitie, óók op de terreinen waarop geïnterviewde slachtoffers (en professionals) verbeterpunten hebben aangedragen. De interviews met slachtoffers laten zien dat hun waardering van het politiecontact uiteen loopt. Slachtoffers die positief zijn waarderen vooral de getoonde empathie en het contact van mens tot mens en voelen zich daardoor serieus genomen en gehoord. De slachtoffers die het contact als negatief hebben ervaren voelen zich juist niet serieus genomen en zeggen het gevoel te hebben dat de politie hen niet geloofde. Er lijkt een zeker spanningsveld te bestaan tussen het perspectief van de zedenpolitie en het perspectief van slachtoffers van zedendelicten. De politie heeft een feitelijke en gedetailleerde beschrijving van de gebeurtenis(sen) nodig met het oog op de bewijsbaarheid van de zaak. Voor slachtoffers zijn details van de gebeurtenis of de volgorde waarin dingen gebeurden soms lastig te reconstrueren of herinneren. Daarnaast is erkenning vaak een van hun voornaamste behoeften. Door de

informatie die de zedenrechercheur nodig heeft en herhaaldelijk uitvraagt, kunnen slachtoffers het gevoel krijgen dat ze niet geloofd worden. Zo kan het contact met politie leiden tot een negatieve ervaring voor het slachtoffer. Daar tegenover staat dat sommige slachtoffers aangeven dat het besluit naar de politie te gaan tot een positiever zelfbeeld heeft geleid; zij zijn trots dat ze voor zichzelf zijn opgekomen. De waardering van het politiecontact hangt verder ook samen met de geboekte resultaten (bestrafing van de dader).

Uit interviews met de slachtoffers en enkele juridische professionals (advocaat en officieren van justitie) komt naar voren dat het na de aangifte erg lang kan duren voordat er iets in de zaak gebeurt. Ook zijn er weinig (periodieke) contactmomenten met het slachtoffer om ontwikkelingen in de zaak terug te koppelen. Dit terwijl slachtoffers sterk de behoefte hebben om (door een vaste contactpersoon) op de hoogte te worden gehouden gedurende het onderzoek van politie (en tevens het OM), ook als er voor een langere tijd geen nieuwe ontwikkelingen zijn.

Tot slot

Dit verkennende onderzoek laat zien dat overwegingen en belemmeringen zich afspelen op verschillende niveaus die elkaar bovendien beïnvloeden. Zo hangen overwegingen van slachtoffers samen met hun persoonlijke situatie (zoals het ervaren van ernstige klachten, het hebben van kinderen, verwachtingen t.a.v. het resultaat van politiecontact of hulpverlening), kenmerken van het delict (zoals het type delict en de relatie met de dader), hun directe sociale omgeving (zoals het al dan niet ontvangen van sociale steun en advies), hun culturele achtergrond en de maatschappij als geheel (via percepties t.a.v. slachtofferschap). Aspecten die maken dat slachtoffers tot aangifte overgaan en/of hulpverlening inschakelen lijken daarbij met name van toepassing te zijn in het geval de dader een vreemde is van het slachtoffer. Voor slachtoffers bij wie de dader een bekende is van het slachtoffer, is het zoeken van hulp en het doen van aangifte (nog) moeilijker. Juist slachtoffers bij wie de pleger een bekende is, zijn in de meerderheid als het gaat om zedenslachtoffers volgens onder andere De Haas (2012). Deze complexiteiten maken het belangrijk om als samenleving slachtoffers van zedendelicten te ondersteunen in het proces om aangifte te doen of hulp te zoeken.

Regioplan Beleidsonderzoek

Jollemanhof 18 (6^e etage)

1019 GW Amsterdam

T 020 531 531 5

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl